

MONITORIZAREA PĂȘĂRILOR COMUNE

Realizat în parteneriat între: SOCIETATEA ORNITOLOGICĂ ROMÂNĂ (coordonator), ASOCIAȚIA PENTRU PROTECȚIA PĂȘĂRILOR ȘI A NATURII GRUPUL MILVUS și FACULTATEA DE BIOLOGIE ȘI GEOLOGIE, UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
OP 7, CP 18 • 400370 Cluj • Tel/fax: 0264 438 086 • Web: <http://monitoring.sor.ro>

Bevezetés

□ A 2006-os évtől kezdődően a Román Madártani Egyesület egy új monitoring programot indított a gyakori és közönséges fészkelő madarak állományában bekövetkező változások nyomon követésére. A 2007-es évtől kezdődően a programot közösen végzi a Román Madártani Egyesület, a Milvus Csoport Madártani és Természetvédelmi Egyesület és a Babeș-Bolyai Tudományegyetem Biológia-Geológia Kara.

Ezen értékes adatok megszerzéséhez felmérőinktől három (az első felmérés éve után csupán kettő) napi terepmunkát kérünk. A program előnye, hogy nem szükséges minden egyes hazai madárfaj alapos ismerete, elegendő ha a gyakori és közönséges madarakat megbízhatóan felismerjük. Így sok természetbarát szolgáltatathat értékes információkat a hazai természet állapotáról.

A program másik nagy előnye, hogy a felmérők lakóhelyük környezetében dolgozhatnak. Egy kis túlzással azt is mondhatnánk, hogy akár saját kertükben végezhetnek egy egyszerű vizsgálatot, ami alapján évek múltán kiderülhet hogy mi történik a ház körül fészkelő madarakkal. Ez a kis hozzájárulás viszont nagyobb léptékben, regionális és országos szinten fontos adatokat szolgáltatathat a természetvédelem számára.

Módszerek

□ A felmérésre kijelölt 2 x 2 km-es négyzetek kiválasztása véletlenszerűen történik. A kiválasztási folyamat a következő: a felmérők megjelölnék egy települést aminek környezetében (5-10 km) rendszeres megfigyeléseket végeznének. Ezen a területen véletlenszerűen (sorshúzással) választjuk ki azt a 2 x 2 km-es négyzetet ahol a madárszámlálást kell majd végezni. Csak ezzel a módszerrel érhető el, hogy az ország fészkelő madárállományairól jellemző képet kaphassunk, hiszen így nem csak a madárfajokban gazdag, „kedvenc” területek választódnak ki, hanem azok is, amelyekben talán kevesebb faj él, de az ország jelentős részét borítják (pl. mezőgazdasági vagy lakott területek). Ezeket a kiválasztási szabályokat betartva, a hazai élőhelyek mindegyike arányosan lesz képviselve.

Amikor lejár a kiválasztási folyamat, a felmérő egy csomagot kap a program koordinátorától, ami tartalmazza a kiválasztott négyzet részletes (1:15000 méretarányú) térképmásolatát. Erre a térképre fel lesz tüntetve a 2 x 2 km-es négyzet határa és az a 25 lehetséges felmérőpont, amiből a felmérőnek ki kell választania (a Megfigyelő-pont kiválasztó adatlap segítségével) azt a 10 pontot ahol majd a madárszámlálást végzi (lásd a mellékelt térképet).

A számlálás megkezdése előtt a megfigyelőnek szinte egy teljes napot kell szentelnie a pontok beazonosítására és az élőhelytérképezés elvégzésére. A kiküldött térkép alapján kell megtalálni és megjelölni a 10 megfigyelőpontot. A pontok jelölése történhet valamilyen jelzés révén (pl. színes szalagot kötünk a fa törzsére) vagy pontosan leírjuk a környékét, hogy a következő évek során is pontosan beazonosíthassuk őket. A megfigyelőpontokat globális helyzetmeghatározó készülék (GPS – Global Positioning System) segítségével kereshetjük meg a legegyszerűbben. Ennek érdekében a megfigyelők kérésére elektronikusan elküldhetjük mindegyik megfigyelőpont földrajzi koordinátáját. A terepen való tájékozódást a térkép mellett egy iránytű is jelentősen megkönnyítheti. Amikor a kiválasztott pontra értünk, egy vázlatot készítünk a Terepnaplóba, megjelölve a főbb élőhelyek típusát és nagyságát. A fontosabb élőhelyek azonosításához és rövidítéseikhez használjuk a Terepnapló hátoldalán található élőhely kategóriákat. Nagyon hasznos lehet ilyenkor megmérni és tájékozódási pontok alapján megjegyezni a 100 méter sugarú kör határait. Ennek ismerete a számlálás elvégzésekor nagyban megkönnyítheti munkánkat. A lehetőségekhez mérten a megfigyelők megkapják a kisorsolt négyzetük műholdas fényképét is.

A madarak számlálása igen egyszerű! Minden megfigyelőpontnál pontosan 5 percet töltünk és három megfigyelési osztályba sorolva feljegyezzük a látott és hallott madarakat:

1. a 100 méter sugarú kör belsejében a földön, növényzeten vagy a megfigyelés ideje alatt leszálló egyedek. Ide soroljuk azokat a madarakat is, amelyek hosszabb ideig tartózkodnak a megfigyelt terület felett (pl.

reptében éneklő mezei pacsirta, zsákmányra leugró töviszúró gébics vagy a terület felett szitáló, riasztóhangokat kiadó egerészölyv). A fecskéket és sarlósfecskéket csak akkor soroljuk ide ha fészüket látogatják;

2. a terület felett leszállás nélkül átrepülő egyedek;
3. a 100 méter sugarú kör határán kívül észlelt egyedek.

A megfigyelőnek 5 percet folyamatosan a kör középpontjában kell tartózkodnia, használhat távcsövet de nem mozdulhat el helyéről. Az öt perc leteltével a legrövidebb időn belül átmegy a következő ponthoz, ahol elvégzi a következő számlálást. A 10 pontot úgy kell kiválasztani, hogy azok ne essenek nehezen megközelíthető helyekre (pl. zárt udvar, egy tó közepe, sziklafal, stb.). Ezért van összesen 25 lehetséges megfigyelőpont, hogy lehetséges legyen 10 könnyen megközelíthető pont kiválasztása.

Nagyon fontos, hogy a megfigyelő egyedül végezze a megfigyeléseket! Ha esetleg két vagy több megfigyelő megy ki terepre, a madarakat csak egyikük jegyezze fel! Tartsuk szem előtt azt is, hogy több ember jelenléte erősebben zavarhatja a madarakat és ezáltal a felmérés eredményét.

A megfigyeléseket évente kétszer kell elvégezni: az elsőt április 15 és május 15 között, a másodikat május 16 és június 15 között. A két megfigyelés között legkevesebb 14 napnak kell elteltnie. Mindkét alkalommal a madarak számlálását kora hajnalban kell elkezdni (5 órától kezdődően) és délelőtt 10 óra előtt be kell fejezni. Ez után ugyanis a madarak éneklési aktivitása jelentősen csökken. Igen fontos betartani ezeket az időkorlátokat, enélkül nem lesznek összehasonlíthatók a különböző megfigyelők eredményei.

Esős és/vagy szeles idő esetében halasszuk el a megfigyelést egy másik napra.

A Fajfelismerő adatlap egyrészt segít a Terepnapló kitöltésében az itt közölt EURING rövidítések révén, másrészt kitöltése fontos információkat szolgáltat az adatok feldolgozásához és értelmezéséhez. Ebben az adatlapban minden fajnál be kell jelölnünk, hogy megbízhatóan felismerjük-e ha látjuk vagy halljuk hívóhangját-énekét. Ha egy faj felismerésében bizonytalanok vagyunk, akkor értelemszerűen a Bizonytalan mezőt jelöljük meg. Az adatok feldolgozása során igen fontos tudni, hogy egy megfigyelőponton egy faj hiánya valóban hiány vagy az esetleges bizonytalan felismerés eredménye. A felmérők által szolgáltatott fajfelismerési információkat kódolva és bizalmasan kezeljük.

A második felmérés után a kitöltött adatlapokat visszaküldjük az RME kolozsvári központjába, ahol ezek bekerülnek egy adatbázisba. Ne feledjük: a monitoring adatok akkor válnak igazán értékké ha a megfigyelések ismétlődnek a következő évek során, ugyanazon a 10 ponton és lehetőség szerint ugyanazon megfigyelő által.

Tennivalók (időrendi sorrendben)

1. A részletes térképet használva kimegyünk a 2 x 2 km-es négyzetbe és a 25 lehetséges pont közül kiválasztjuk azt 10 pontot ahol majd a számlálást fogjuk végezni. A pontok kiválasztásához a Megfigyelőpont-kiválasztó adatlapot használjuk. A kiválasztott pontokon (a 100 méteres sugarú kör belsejében) elvégezzük az élőhely-térképezést a Terepnapló hátoldalán található élőhely-kategóriákat használva. A főbb élőhelyek határvonalait egyenesen a Terepnapló lapjaira vezetjük. Megjelöljük a pontokat vagy részletes vázlatot készítünk a környezetről, hogy a következő években is nagy biztonsággal megtalálhassuk őket.
2. Április 15 és május 15 között elvégezzük az első madárszámlálást. Kitöltjük a Terepnapló fedőlapját, a madármegfigyelések feljegyzésére pedig a belső oldalakat használjuk, ahová már bejelöltük az élőhelyek határvonalait.
3. Az első számlálás után legkevesebb 14 nap elteltével, május 16 és június 15 között megismételjük a számlálást.
4. Az adatlapok eredetijét postázzuk az RME címére: a két Terepnaplót, a Megfigyelőpont-kiválasztó adatlapot és a Fajfelismerési adatlapot.
5. Az adatok feldolgozása után minden megfigyelő tájékoztatást kap a program eredményeiről

Mit nyújtunk a felmérőknek?

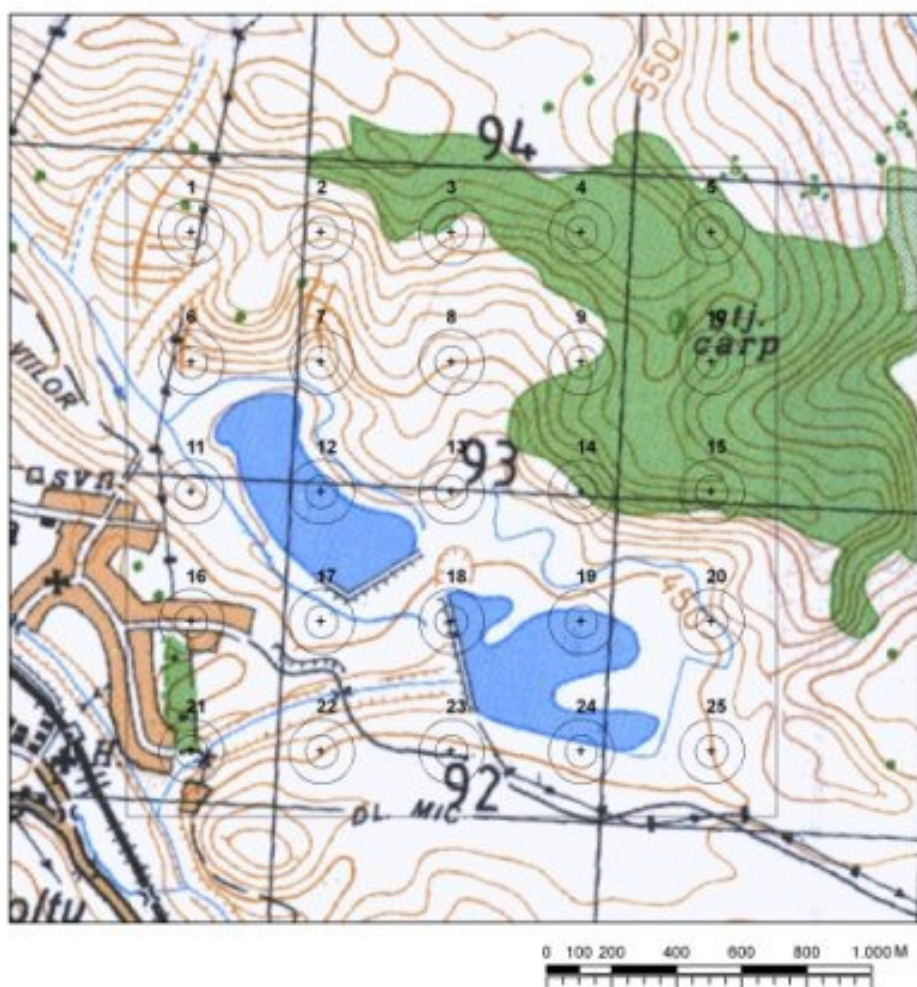
- program részletes leírása
- részletes térképek és légifotó vagy műhold képek
- adatlapok (fajfelismerési-, megfigyelőpont-kiválasztó-, élőhely-adatlap és terepnapló)

Terepre indulás előtt ellenőrizzük, van-e nálunk?

Térkép	☐
Terepnapló (első alkalommal: Megfigyelőpont-kiválasztó adatlap)	☐
Óra	☐
Távcső	☐
Madárhatározó	☐
Megfelelő öltözet: vízhatlan lábbeli, meleg ruha (a tavaszi reggelek néha meglepően hidegek)	☐
Kiegészítő felszerelés: iránytű, GPS	☐

Év végén a monitoring programban résztvevő önkéntesek egy találkozón ismerhetik meg a program eredményeit. Ugyanitt értékes ajándékokat (madárhatározók, madártani szakkönyvek, távcsövek, stb.) sorsolunk ki a résztvevők között. Ha egy megfigyelő több négyzetben is végzett felmérést, akkor arányosan nagyobb eséllyel vehet részt a sorsolásban.

Térkép-minta

Minden megfigyelő ehhez hasonló, 1:15000-es méretarányú színes térképmásolatot kap, ahol fel van tüntetve és számozva a 25 lehetséges megfigyelőpont és a körjük húzott 50 ill. 100 méter sugarú kör. A 25 pont közül kell majd kiválasztani 10 pontot ahol majd a madárszámlálást végezzük. A térkép mellé fel lesz tüntetve a 2x2 km-es négyzet hatjegyű azonosítója is.

Kérdés esetén keressen bennünket:

- Szabó D. Zoltán (program koordinátor), Tel: 0745 590 082, E-mail: szabodz@gmail.com
- Fenesi Annamária (program asszisztens), Tel: 0744 916952, E-mail: fenesi.annamaria@gmail.com
- Cristi Domșa (GIS és térkép szakértő), Tel: 0740 242978, E-mail: cristi.domsa@sor.ro
- Kovács István (a program koordinátora a Milvus Csoportnál), 540620 Târgu Mureș, OP 3, CP 39, Tel/fax: 0265 264726, Tel: 0723 191200, 0728 303898, E-mail: istvan.kovacs@milvus.ro

A monitoring program részleteiről az alábbi címen lehet tájékozódni:

ROMÁN MADÁRTANI EGYESÜLET (RME) - SOCIETATEA ORNITOLOGICĂ ROMÂNĂ (SOR)
OP 1, Ghișeu Exterior 2, CP 18, 400370 Cluj
Tel/fax: 0264 438 086, Web: <http://monitoring.sor.ro>